

Az *assurément* határozószó fejlődése a francia nyelvtörténetben

Koós Eszter

Előadásomban a francia *assurément* 'biztosan, bizonyosan' határozószó történeti változásainak szakaszait mutatom be az ófranciától kezdve a modern franciáig.

Amíg a francia modális határozószók szinkrón leírása igen széleskörű (Molinier & Levrier, Guimier, Gezundhajt, Hansén), addig a történeti kutatások száma igen csekély. Rodríguez Somolinos a *certes*, *voir/voire*, *apparemment* határozószók fejlődését vizsgálta, Féron a *certainement* XIV. századi használatát, és Combettes néhány észrevételt tett a *heureusement* és az *évidemment* határozószókkal kapcsolatban.

A kutatók már régóta megfigyelték, hogy a modális kifejezések nem-modális elemekből alakultak ki. Az ilyen jellegű kutatások általában a grammatikalizáció keretein belül zajlanak. A modális határozószók változását, bár a grammatikalizációs folyamatoknak nem minden jegyét viselik, pl. nem jellemző rájuk a szemantikai gyengülés, mégis ide sorolhatjuk, mégpedig a szubjektifikáció folyamatához. A szubjektifikáció szerint egy nyelvi elem jelentése egyre inkább a beszélői nézőpontot, attitűdöt kezdi hordozni. A változásra jellemző, hogy eredetileg a modális határozószók igéhez tartozó módhatározószók voltak, majd fokozatosan változtak a beszélői attitűdöt kifejező modális eszközzé. Ennek a változásnak különböző lépései vannak, az eredetileg módhatározószóként létező *assurément* határozószónak kibővül a jelentésköre és pragmatikai funkciót is betölt a módhatározói mellett (állítás nyomatékosítása, beszédpartner szavainak a megerősítése, a kétség, a valószínűség kifejezése). Ezek a különböző jelentések egy időben élnek a nyelvben, majd az *assurément* határozószó egyre ritkábban tölt be módhatározószói funkciót, majd ez teljesen eltűnik, és csak modális határozószóként él tovább.

Kutatásom alapjául a következő korpuszok anyagát használom: *Modéliser le changement : les voies du français* (MCVF), a *Dictionnaire du Moyen Français* (DMF) és a *Frantext* korpuszokat.

- Combettes B. (1997), Quelques caractéristiques de l'évolution «des adverbiaux contextuels» au XVIe siècle, *L'Information grammaticale* 74, p. 52-56.
- Féron, C. (2002), Le renforcement de l'assertion dans *Le voir dit* de Guillaume de Machaut, *L'Information grammaticale* 92, p. 23-30.
- Gezundhajt, H. (2000), *Adverbes en -ment et opérations énonciatives: analyse linguistique et discursive*. (Sciences pour la communication. 59.) Berne, Peter Lang.
- Guimier, C. (1996), *Les adverbes du français : le cas des adverbes en -ment*, Gap-Paris, Ophrys.
- Hansén, I. (1982), Les adverbes prédicatifs français en *-ment*, Usage et emploi au XXe siècle, *Romanica Gothoburgensia XIX*, Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg, Rundqvists Boktryckeri.
- Molinier, Ch. & Levrier, F. (2000), *Grammaires des adverbes. Description des formes en -ment*, Genève-Paris, Droz.
- Rodríguez Somolinos, A. (1989), *Certes, voire*: l'évolution sémantique de deux marqueurs assertifs de l'ancien français, *LINX*, 32, p. 51-75.
- Rodríguez Somolinos, A. (2006), *Voire*, modalisation de vérité et renforcement de l'assertion (XIVe-XVIe siècles), *Langue française* 149, p. 61-76.
- Rodríguez Somolinos, A. (2010), L'évolution de *apparemment* en français: la formation d'un marqueur d'attitude énonciative, In: Combettes B. & Guillot C. & Oppermann-Marsaux E. & Prévost S. & Rodríguez Somolinos A. (éds.) (2010), *Le changement en français, Études de linguistique diachronique* (série Sciences pour la communication), Berne, Peter Lang, p. 345-361.
- Traugott, E. C. (1989), On the Rise of Epistemic Meanings in English: An Example of Subjectification in Semantic Change, *Language* 65, p. 31-55.
- Traugott, E. C. (2004), Le rôle de l'évolution des Marqueurs Discursifs dans une théorie de la grammaticalisation, In: Fernandez-Vest, M.M.J. & Carter-Thomas, S. (éds.) (2004), *Structure Informationnelle et Particules Énonciatives. Essai de typologie*, Paris, L'Harmattan, p. 295-333.
- Traugott, E. C. (2006), Historical aspects of modality, In : Frawley W. (ed.) (2006), *The expression of Modality*, Berlin-New York, Mouton – de Gruyter, p. 107-139.